Oświadczenie złożone
przez senatora Marka Borowskiego
w dniu 8 lipca 2024 r.

Oświadczenie skierowane do prezesa Rady Ministrów Donalda Tuska

Szanowny Panie Premierze!

Jednym z najważniejszych tematów omawianych na posiedzeniu Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy w dniach 24–28 czerwca br. była kwestia sankcji nałożonych na Rosję, a ściślej – sposoby walki z łamaniem i omijaniem sankcji. W trakcie dyskusji zwrócono m.in. uwagę na raport specjalnej grupy badawczej z Norweskiego Komitetu Helsińskiego, w którym opisano i zegzemplifikowano proceder polegający na eksportowaniu przez podmioty z krajów UE towarów i usług objętych sankcjami do krajów, które pod sankcjami się nie podpisały, a które tradycyjnie mają rozwinięte stosunki handlowe z Rosją. Chodzi tu o takie kraje, jak: Kazachstan, Uzbekistan, Kirgistan, Turkmenistan, Tadżykistan, Gruzja, Armenia, Białoruś i Turcja. Z analizy NKH wynika, że eksport tzw. zakazanych dóbr ze zbadanych 16 państw UE oraz z USA, GB, Japonii, Kanady i Norwegii w okresie od początku agresji na Ukrainę do maja 2023 r. wzrósł nienormalnie wysoko w porównaniu z analogicznym okresem sprzed agresji. Wskazuje to na wysokie prawdopodobieństwo omijania sankcji przez firmy z tych krajów, które formalnie nie eksportują objętych sankcjami towarów do Rosji, tylko np. do Kazachstanu, ale faktycznie towary te trafiają następnie do agresora.

W zestawieniu tego nadwyżkowego (*excessive*, *abnormal*) eksportu wysokie miejsce według analizy NKH zajmuje – niestety – Polska z kwotą prawie 2 miliardów euro.

Szczegóły zobrazowane są zwłaszcza w p. 4.3 raportu, na stronach 22–25 (link do raportu: https://www.researchgate.net/publication/375090446_The_Russia_sanctions_as_a_human_rights_instrument_Violations_of_export_controls_regarding_war-critical_goods_to_Russia).

W dyskusji na posiedzeniu Zgromadzenia Parlamentarnego RE wysunięta została także propozycja, aby do walki z łamaniem i omijaniem sankcji wykorzystać Prokuraturę Europejską. Wskazywano, że idea taka pojawiła się już w debatach na forum Parlamentu Europejskiego. Oczywiście obecny zakres działania tej instytucji (ściganie przestępstw finansowych) musiałby ulec rozszerzeniu, ale taki krok poprawiłby znacznie szczelność nałożonych na Rosję sankcji.

W związku z tym kieruję do pana premiera następujące pytania.

1. Czy w ramach kontroli przestrzegania sankcji prowadzone są przez agendy rządowe analizy pozwalające wykryć proceder omijania sankcji przez polskie (lub działające na terytorium Polski) podmioty, opisany w raporcie Norweskiego Komitetu Helsińskiego?
2. Jeśli są prowadzone, to jakie są ich wyniki i ewentualnie podjęte działania?
3. Czy polski rząd mógłby stać się inicjatorem i wnioskodawcą wyposażenia Prokuratury Europejskiej w uprawnienie do ścigania przestępstw polegających na nieprzestrzeganiu nałożonych przez UE sankcji?

Z poważaniem
Marek Borowski